

JUNGTINĖS VEIKLOS (PARTNERYSTĖS) SUTARTIES TEISINĖ KILMĖ IR SAMPRATA

Lina Mikalonienė

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedros asistentė
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius
Tel. (+370 5) 2 36 61 70
El. paštas: lina.mikaloniene@gmail.com

Straipsnyje nagrinėjami jungtinės veiklos (komercinės partnerystės), kaip atskiros sutarčių rūšies, esminiai požymiai ir klausimai. Minėta sutartis analizuojama dviejų verslo organizavimo formų požiūriu – kai remiantis partneryste steigiamas ir veikia teisinį subjektiškumą turintis subjektas ir kai partneriai pagal jungtinės veiklos sutartį veikia nesteigdami atskiro subjekto. Apibūdinama jungtinės veiklos (partnerystės) sutarties teisinė kilmė, samprata, jos kvalifikavimo pagal Lietuvos sutarčių teisę klausimai.

This article explores the core legal aspects of commercial partnership, as a separate type of specific contracts. Commercial partnership is understood as a legal form for business organization which has either a status of a separate entity (firm) or is considered as an aggregate of individual partners. The article also analysis background and conception of commercial partnership agreement and its classification in the Lithuanian contract law.

Įvadas

Istoriškai komercinis bendradarbiavimas žinomas kaip šalių vykdoma jungtinė veikla siekiant bendrų tikslų (partnerystė)¹ arba šalių bendradarbiavimas, įsteigus bendrovę. Pasirinkimas tarp partnerystės ir bendrovės buvo suvokiamas kaip apsisprendimas dėl aktyvių ir pasyvių (ribotos atsakomybės) investicijų; tačiau keičiantis verslo formoms minėto postulato laikomasi ne visada. Šiuolaikinėje įmonių teisėje

¹ Doktrinoje partnerystės sąvoka apima dvi teisinės formas: (a) partnerystę, kurios pagrindu steigiamas ir veikia teisinį subjektiškumą turintis subjektas (pagal sampratą Lietuvoje ūkinės bendrijos atitinkmuo), (b) partnerystę, kai partneriai pagal jungtinės veiklos sutartį veikia nesteigdami atskiro subjekto, išimtinai sutartiniu pagrindu.

pripažįstama, kad juridinio asmens statusas *per se* taip pat nelemia verslo teisių formų skirstymo, pagal vyraujančias tendencijas savarankiškas teisinis subjektiškumas pripažįstamas ir juridinio asmens teisės gali būti suteikiamos ir bendrovėms, ir partnerystei. Lyginant partnerystę su bendrove, doktrinoje paprastai diskutuojama dėl partnerystės, kaip sutartinės, ir bendrovės, kaip statutinės, komercinės veiklos organizavimo formos. Tačiau teisės literatūroje vyrauja pozicija, kad verslo formos pasirinkimą ir jos populiarumą vis dėlto lemia ribota dalyvių atsakomybė, kuri laikoma universaliu bendrovių teisės požymiu, *per contra*, partnerystės dalyvių atsakomybė pagal bendras prievolės neribota.

Įvertinant ribotos dalyvių atsakomybės praktinę reikšmę, teisės moksle partnerystei, kaip komercinės veiklos organizavimo formai, neskiriama daug dėmesio. Tačiau kai kuriose valstybėse (pvz., Anglijoje [10 p. 287]) komercinis bendradarbiavimas partnerystės forma ypač populiarus tarp mažo ir vidutinio verslo, kuris šiaandienėmis sąlygomis turi reikšmingą įtaką ekonominiam augimui ir dėl savo vaidmens sulaukė Europos Sąjungos institucijų dėmesio [12]². Partnerystės svarba taip pat atsispindi uždaro tipo bendrovių evoliucijoje, kuomet asmeninio pobūdžio bendrovėse aktualus partnerystės principų pritaikymas³. Pagaliau šalių teisinių santykių *inter se* kvalifikavimas partnerystės sutartimi, iškilus ginčui dėl sutartinių teisinių santykių pobūdžio, gali lemti neribotą partnerių atsakomybę tretiesiems asmenims.

Doktrinoje jungtinės veiklos analizė paprastai apsiriboja konkurencijos teisės aspektais. Lietuvoje bendradarbiavimo šia forma tyrimui buvo skirtas vienas L. Marcinkevičiaus mokslinis straipsnis, kuriame susitelkiama į jungtinės veiklos, kaip užsienio investicijų formos, analizę [25].

Šiame straipsnyje remiantis įvairių užsienio valstybių doktrina ir teismų praktika, ypač E. Vermeulen, J. Heenen lyginamosiomis studijomis, naudojant istorinį ir lyginamąjį metodus, siekiama atskleisti

komercinės partnerystės sutarties teisinę prigimtį, sampratą ir esminius požymius, taip pat pateikti šios sutarties kvalifikavimą Lietuvos sutarčių teisės sistemoje.

1. Jungtinės veiklos (partnerystės) sutarties teisinė kilmė ir samprata

Jungtinės veiklos (partnerystės) sutartis žinoma šalių bendradarbiavimo forma. Šios sutarties kilmė siejama su romėnų *societas* ir viduramžių *lex mercatoria* bei *commenda*.

a) Įprasta partnerystė

Romėnų teisėje partnerystė buvo grindžiama sutartine doktrina *societas*, pagal kurią bendra veikla suprantama kaip asmenų grupė, sutartinis darinys, neturintis savarankiško teisinio subjektiškumo (sutartinė *aggregate* teorija) [27, p. 369, 371, 378; 30, p. 243, 245–246]. Romėnų teisėje *societas* buvo pirmiausia suvokiamas kaip ryšiai, asmeniniai asmenų santykiai [34, p. 4, 17]. Prioriteto teikimas asmeniniams ryšiams lėmė reikalavimą dalyviams palaiškant jų tarpusavio santykius laikytis pasitikėjimo, didžiausio lojalumo ir sąžiningumo standarto, o tai vėliau lėmė fiduciarinių pareigų koncepcijos kaitą [34, p. 20, 22]. Romėnų teisėje bendra veikla visų pirma buvo suvokiama kaip partnerių santykiai *inter se* (t. y. bendradarbiavimas buvo suprantamas kaip pastarųjų įnašas į bendrą veiklą, partnerių tarpusavio turtinių santykių reguliavimą) [30, p. 245; 33, p. 120–121, 123–124, 127]⁴. Palaikant išorinius

² Mažos ir vidutinės įmonės sudaro didelę Europos ekonomikos dalį: Europos Sąjungoje – 99 proc. visų įmonių, ir jose sukuriama apie 70 proc. visų darbo vietų.

³ Uždarosios bendrovės, pasižyminčios nedideliu dalyvių skaičiumi, artimu ir glaudžiu dalyvių bendradarbiavimu, jų asmens dominavimu valdant bendrovę, ribotu akcijų perleidimu ir panašiomis savybėmis, dėl savo asmeninio pobūdžio vadinamos „ribotos atsakomybės partnerystėmis“.

⁴ Romėnų teisėje partnerystė kildinama iš senovinio civilinio instituto *consortium ercto non cito*, kai šeimos narių paveldint įgytas tam tikras turtas buvo nedalus ir broliai, kaip bendraturčiai, bendrai ūkininkaudami šiuo turtu galėjo naudotis kaip visuma.

santykius kiekvienas partneris veikė savarankiškai, savo vardu; kiti partneriai buvo atstovaujami pagal bendras atstovavimo nuostatas, dėl to tretieji asmenys turėjo teisę reikšti reikalavimus tik konkrečiam partneriui, nors sandoris ar deliktas buvo susijęs su bendra veikla, prieš trečiuosius asmenis nei partnerystė, kaip visuma, nei partneriai neturėjo prievolės atsakyti už kito partnerio veiksmus [31, p. 476–477; 37, p. 4].

Taigi *societas* vystėsi kaip komercinio atstovavimo porūšis ir laipsniškai viduramžiais išsirutuliojo į šiandienės bendros veiklos formą, kai *lex mercatoria*, *societas* buvo įtvirtintas kaip teisinė forma su tam tikrais įmonei būdingais bruožais, būtiniais prekiaujant su trečiaisiais asmenimis [18, p. 106; 39, p. 105]⁵. Skirtingai nuo romėnų teisės, kai partnerių atsakomybė už bendras prievoles buvo *pro parte* [6, p. 10; 18, p. 108], viduramžiais išsivystė partnerystės dalyvių neribota atsakomybė pagal bendras prievoles *in solidum* [28, p. 183]. XVII ir XVIII amžiais merkantilinė partnerystės samprata paplito Prancūzijoje ir kitose Europos kontinento valstybėse, besiremiančiose romėnų teise [18, p. 106]. Komercinių-prekybinių santykių plėtra tarp valstybių lėmė panašią klasikinę bendros veiklos teisinių santykių sampratą ir civilinės teisės, ir bendrosios teisės valstybėse.

Šiandienė komercinė partnerystė pirmiausiai suvokiama kaip komercinės veiklos organizavimo forma, kuri remiasi

⁵ *Lex mercatoria* partnerystę laikė grupe, turinčia atskirą turta, kolektyvinį pavadinimą ir bendrą atstovavimo teisę, todėl partnerystė buvo kvalifikuota atskiru vienetu.

neribotos visų partnerių, solidarių bendraskolių atsakomybės pagal partnerystės prievolės principu. Neribota partnerių atsakomybė bendros veiklos kreditoriams lemia mažesnę poreikį reglamentuoti šią verslo formą. Ne visose valstybėse partnerystės pagrindu steigiamas ir veikia atskirą teisinį subjektiškumą turintis asmuo, partnerystė gali būti suprantama išimtinai kaip atskira sutarčių rūšis, turinti institucinių pobūdį. Nepriklausomai nuo bendros veiklos teisinio subjektiškumo, jungtinės veiklos teisinis reguliavimas pasižymi partnerių *inter se* santykiuose ypač plačiai taikomu sutarties laisvės principu. Dauguma teisės aktų nuostatų yra dispozityvios, palieka tarpusavio santykių reguliavimą partnerių diskrecijai (pvz., Vokietijoje, Anglijoje, JAV); šiandienis imperatyvus reglamentavimas visų pirma susijęs su išorės santykiais (atsakomybe bendros veiklos kreditoriams, veiklos nutraukimu ir pan.). Taigi, viena vertus, partnerystės forma ypač palanki tretiesiems asmenims dėl neribotos dalyvių asmeninės atsakomybės pagal bendras prievoles; kita vertus, šia verslo forma užtikrinami lankstūs dalyvių santykiai. Neformali ir nesudėtinga kapitalo įmokėjimo ir susigrąžinimo procedūra, tai, kad nėra kapitalizacijos reikalavimų, o kai kuriose valstybėse ir mokestinė nauda, bendros veiklos uždirbtas pajamas apmokestinant partnerių lygmeniu – tradiciniai bruožai, skatinantys vykdyti bendrą veiklą šia verslo forma.

Lemiamą reikšmę partnerystei turi kiekvieno partnerio vaidmuo, laikoma, jog partnerių santykiai yra asmeniniai, artimi, grindžiami tarpusavio pasitikėjimu. Partnerystė grindžiama *intuitus personae*

principu, kuris įtvirtina sutarties šalies teisę sąmoningai, laisva valia pasirinkti partnerių bei prievolę atsakyti už tokių pasirinkimą (vadovaujamas principu – „pažinok savo partnerį“) [34, p. 257]. Glaudūs asmeniniai ir uždari partnerių ryšiai sąlygoja *inter se* fiduciarinių santykių pobūdį, kartu fiduciarines pareigas.

Kiekvienas partneris prisideda prie bendros veiklos ne tik finansiškai, bet ir žmogiškuoju kapitalu. Žmogiškasis kapitalas dažniausiai laikomas esminiu indėliu į bendrą veiklą. Tipiškai nuosavybė ir valdymas koncentruojami tarp tų pačių asmenų – partnerių (t. y. horizontali valdymo struktūra). Dalyvių verslo rizika ir neribota atsakomybė siejami su „*atstovauju sau*“ doktrina [24, p. 122], kai prieš trečiuosius asmenis partnerystei atstovauja ir vidaus santykiuose ją valdo tik bendros veiklos partneriai. Asmeninis kiekvieno dalyvio vaidmuo ir sutartinės teorijos dominavimas nulemia ribojimą perleisti turimą dalį, nesant kitų dalyvių sutikimo, ar naujų dalyvių priėmimą bei bendros veiklos baigimąsi pasibaigus vieno iš partnerių narystei (visos bendros veiklos arba šio konkretaus partnerio atžvilgiu) [33, p. 120]. Bendra veikla, net jeigu ji vykdoma neįsteigus įmonės, pasižymi tam tikru teisiniu subjektiškumu.

Partnerystės teisinė prigimtis Europoje ir JAV siejama su tais pačiais šaltiniais, todėl bendrą veiklą reglamentuojant dominuoja panašūs (minėti) principai, tačiau esminiai formalūs skirtumai išryškėjo taikant bendros veiklos institutą [39, p. 38]. Štai Anglijoje konservatyviai laikomasi tradicinės partnerystės sampratos, ją kvalifikuojant atskira sutarties rūšimi, nesutei-

kiant savarankiško teisinio subjektiškumo, dėl to bendroje veikloje įgytos teisės ir su bendra veikla susijusios pareigos yra kiekvieno bendros veiklos partnerio teisės ir pareigos, neribota atsakomybė pagal bendras prievolės kyla solidariai kiekvienam partneriui, o partnerių sudėties pasikeitimas lemia esamos partnerystės baigimąsi [23, p. 45]⁶. *Per contra* Prancūzijoje, JAV (RUPA)⁷, Lietuvoje⁸ įgyvendinta moderni šiuolaikinė partnerystės teisinio subjektiškumo koncepcija, išorinę (viešą) partnerystę kvalifikuojant juridiniu asmeniu. Vokietijoje, Olandijoje įtvirtinta tarpinė pozicija, kai komercinė partnerystė suvokiama kaip kvazijuridinis asmuo, tam tikra verslo forma (įmonė), galinti veikti savo vardu, įgyti nuosavybės teise turto, būti ieškovu ir atsakovu teisme, tačiau formaliai neturinti juridinio asmens teisių. Grynojo partnerių solidarumo atsakomybės pagal bendras prievolės principas taip pat kito kartu su komercinei partnerystei suteikiamu teisiniu subjektiškumu, dėl to santykių tarp kreditoriaus iš vienos pusės ir dalyvių ir juridinio asmens statusą turinčios partnerystės iš kitos pusės buvo įtvirtinta neribota partnerių, kaip papildomų sko-

⁶ Tačiau Škotijoje, kurioje bendra veikla reguliuojama tuo pačiu įstatymu kaip ir Anglijoje, partnerystė sukuria juridinį asmenį.

⁷ JAV įmonių teisė reguliuojama valstijų lygmeniu, tačiau valstijos, priimdamos įstatymus, atsižvelgia į federaliniu lygmeniu priimtus pavyzdinius teisės aktus, skirtus valstijų teisės aktams unifikuoti. JAV federaliniu lygmeniu priimtas 1914 m. Tipinis partnerystės įstatymas (*Uniform Partnership Act, UPA*), 1994 m. ir 1997 m. UPA buvo modifikuotas (*Revised Uniform Partnership Act, RUPA*).

⁸ Lietuvoje bendradarbiavimas komercinės partnerystės forma galimas išimtinai sutartiniu pagrindu arba įsteigus įmonę (t. y. ūkinę bendriją), turinčią juridinio asmens teises. Komercinės veiklos organizavimo forma renkasi šalys.

lininkų, atsakomybė (pvz., Prancūzijoje, JAV (RUPA), Lietuvoje (ūkinėse bendrijo- se)). Taigi juridinio asmens statusą turinti partnerystė pagal bendras prievolės atsa- ko kaip pagrindinis skolininkas, o partne- riai – kaip papildomi bendraskoliai sub- sidiariai. Įvykus juridinei faktų sudėčiai (pvz., partnerystei neįvykdžius prievolės kreditoriui dėl bendro turto trūkumo) ir ky- lant dalyvių atsakomybei, dalyvių solida- rios atsakomybės teisinė prigimtis išlaiko- ma santykiu „kreditorius–bendros veiklos dalyviai“, įtvirtinant visų jų, kaip solida- rių bendraskolių, atsakomybę kreditoriui. Bendros veiklos personifikavimas turėjo įtakos ir kitiems partnerystės principams, pavyzdžiui, Prancūzijoje buvo atsisakyta „atstovauju sau“ doktrinos, suteikiant teisę partneriams bendriems reikalams tvarkyti pasitelkti trečiąjį asmenį, partnerystės kre- ditorių interesus užtikrinti neribota partne- rių atsakomybe už tokio asmens elgesio rezultatus. Pažymėtina, kad fiduciarinės pareigos ir jų apimtis plačiausiai įgyven- dinamos partnerystė, neturinčia juridinio asmens statuso (pvz., Anglijoje, Vokietij- oje).

Prie klasikinių komercinės partnerystės formų priskiriamos sutartinė partnerystė kaip atskira sutarčių rūšis ir partne- rystė, sukurianti įmonę. Paminėtini sutar- tinės komercinės partnerystės pavyzdžiais: partnerystė Anglijoje, JAV (UPA), jungti- nė veikla pagal Lietuvos Respublikos CK 6.969 straipsnį (toliau CK). Civilinės tei- sės tradicijos valstybėse žinomas sutarti- nės partnerystės porūšis „vidinė partnerystė“, t. y. tretiesiems asmenims neišviešinta partnerystė (pvz., Lietuvoje, Vokietijoje,

Prancūzijoje)⁹. Partnerystė, sukurianti įmonę, yra įtvirtinta JAV (RUPA), Vokie- tijoje, Prancūzijoje. Europiniu lygmeniu bendros veiklos reglamentavimas iš es- mės nėra suderintas ir vienas iš nedaugelio teisės aktų, skirtų neribotos atsakomybės verslo formai, yra EEIG [2]¹⁰, kuri galėtų būti laikoma partnerystės atitikmeniu.

b) Komanditinė bendrija

Komercinės partnerystės porūšiu taip pat laikoma komanditinė bendrija (*commen- da*), kuri nebuvo žinoma romėnų teisėje [33, p. 122], tačiau šiandienėje įmonių tei- sėje aptinkama ir kontinentinės Europos, ir bendrosios teisės valstybėse. Pažymėtina, jog doktrinoje komanditinės bendrijos tikslī kilmė nėra žinoma. Vienose kontinentinės Europos valstybėse komanditinė bendri- ja kildinama iš jungtinės veiklos sutarties (pvz., Vokietijoje); kitose – komanditinės bendrijos kilmė siejama su *acommanda*, t. y. susitarimu, kuriuo viena sutarties šalis prie prekybinės veiklos prisidėdavo pini- gais ar daiktais (pvz., Prancūzijoje) [17, p. 166]. Manoma, kad *commenda* gali būti kildinama iš paskolos sutarties ir iš pradžių buvo skirta rizikos kapitalui sutelkti trumpalaikiuose užjūrio prekybos santykiuose [39, p. 105]. Viduramžiais didikams buvo draudžiama verstis prekyba, todėl jiems at-

⁹ Sutartinė nekomercinė partnerystė kaip sutarties rūšis taip pat žinoma civilinės teisės valstybėse, pvz., Prancūzijoje, Vokietijoje. Bendrosios teisės valstybėse skirstymo į komercinę ir nekomercinę partnerystę bei viešą ir vidinę partnerystę nėra.

¹⁰ Tačiau EEIG nėra skirta jos dalyvių vykdomam verslui perimti, užsiimti savarankišku ar nauju verslu. Šia teisine forma įgyvendinama pagalbinė funkcija EEIG narių vykdomo verslo atžvilgiu (Reglamento 3 straipsnis).

sirado galimybė bendradarbiauti, perduodant prekybininkams pinigus ar daiktus, su teise panaudoti šį turtą prekyboje; šalys dalydavosi uždirbtu pelnu, tačiau didikas, finansuojantis prekybą, rizikavo tik perduodamu kapitalu [32, p. 408]¹¹. Komanditinės bendrijos evoliucijai galėjo turėti įtakos draudimas lupikauti, kai, skirtingai nuo paskolos, dalijimasis pelnu buvo pateisinamas rizikuojamu kapitalu [19, p. 77–78]. Kontinentinėje Europoje plačiai naudojama *commenda* taip pat lėmė komanditinės bendrijos kaitą bendrosios teisės valstybėse (pvz., JAV, Anglijoje) [9, 18:2 str.].

Komanditinei bendrijai būdinga tai, kad bendroje veikloje dalyvauja dviejų klasių partneriai – tikrieji nariai, kaip ir įprastoje partnerystėje, neribotai ir solidariai atsakantys pagal bendras prievoles, ir komanditoriai, kurių atsakomybė apsiriboja įnašų į bendrą veiklą suma. Istoriskai komanditinė bendrija buvo suvokiama kaip pasyvaus kapitalo ir aktyvių partnerių sukauptos verslo patirties derinys. Komanditoriai dažniausiai laikomi išimtinai pasyviais finansuotojais, turinčiais teisę dalyvauti pasidalijant pelną, tačiau negalintys atstovauti partnerystei prieš trečiuosius asmenis, paprastai nedalyvaujantys valdant (versle). Komanditinė bendrija, viena vertus, dėl ribotos komanditorių atsakomybės, apsiribojančios įnašų į bendrą veiklą suma, naudinga finansinį kapitalą investuojantiems dalyviams; kita vertus, ši verslo forma patraukli ir tikriesiems nariams, nes kapitalo poreikio ir veiklos finansavi-

mas užtikrinamas tikriesiems nariams neprarandant verslo kontrolės ir neprisiimant įsipareigojimo grąžinti komanditorių investicijų dėl nesėkmingo verslo. Įvertinant komanditorių ribotos atsakomybės specifiką, komanditinė bendrija gali būti laikoma tarpine grandimi tarp partnerystės ir uždarosios bendrovės.

2. Jungtinės veiklos (partnerystės) sutarties pagrindiniai požymiai ir kvalifikavimas

Bendra veikla kildinama ne iš įstatymo, bet grindžiama sutartimi [16, p. 5]¹². Jungtinės veiklos sutartis laikoma savanoriška asociacija [31, p. 473–474], kuri pasižymi bendrais tikslais ir vienodais dalyvių interesais kaip rezultatu [17, p. 38; 22, p. 656]. Skirtingai nuo įprastų sutarčių ir šalių bendradarbiavimo, pasižyminčių skirtingais, priešpriešiniais šalių interesais, jungtinės veiklos sutarties šalis vienija interesų bendrumas, veikiant ne išimtinai kiekvienos šalies naudai, bet partnerystės, kaip visumos, interesais, siekiant bendrų tikslų. Teisėti bendri tikslai ir vienodi interesai yra partnerystės sutartį kvalifikuojantys požymiai. Pažymėtina, kad komercinės partnerystės galutinis tikslas (rezultatas) visada siejamas su pelno uždirbimu [22, p. 657; 35, p. 382]. Šiandienėje doktrinoje esminis partnerystės santykių elementas – partnerių įsipareigojimas atsisakyti savo trumpalaikių interesų ir suteikti prioritetą ne savo asmeninei, bet visos partnerių grupės gerovei; partneriai subordinoja savo

¹¹ Tačiau, šio autoriaus nuomone, komanditinė bendrija koncepciniu požiūriu sietina su *peculium romēnū* teisėje.

¹² Partnerystės teisinė samprata paprastai pateikiama teisės aktuose ir bendrosios, ir civilinės teisės valstybėse (pvz., Vokietijoje, Prancūzijoje, Anglijoje, JAV, Lietuvoje).

interesus ir bendradarbiauja, tikėdamiesi ilgalaikės asmeninės naudos maksimizavimo [39, p. 254]. Darbo autorės nuomone, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos CK 6.969 straipsnio 1 ir 3 dalis, sisteminę 6.970–6.982 straipsnių analizę ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką [40; 42–45], Lietuvoje teisėti bendri tikslai ir vienodi interesai taip pat laikytini jungtinės veiklos sutarties kvalifikuojančiais požymiais.

Bendrų tikslų siekiama bendrais veiksmais (sutarties dalykas – bendra veikla). Partnerystės sutarties samprata numato, jog veikla turi būti vykdoma bendrai, t. y. asmenų veikla vykdoma ne kiekvieno jų savarankiškai, bet sujungiant bendrus išteklius, kooperuojant sutarties šalių jėgas. Bendrumą reprezentuoja partnerių įnašai į bendrą veiklą, bendra vykdoma veikla įgyto turto ir veiklos rezultato nuosavybė, pasidalijimas pelnu ir nuostoliu, bendras reikalų tvarkymas. Tai naudos, rizikos ir valdymo bendrumas, siekiant bendrų tikslų.

Susitarimas dėl bendros veiklos (sutarties dalyko) pripažįstamas esmine partnerystės sutarties sąlyga (kaip antai Vokietijoje [5, p. 131, 141]¹³; Anglijoje [20, p. 8–12], JAV [9, 5:7–5:12 str.]). Kai kuriose kontinentinės Europos valstybėse jungtinės veiklos sutarties sudarymas neapsiriboja susitarimu dėl prievolės dalyko: sutarties šalių bendra veikla (sutarties da-

lykas) sutartyje nurodytam tikslui pasiekti ir prievolė daryti įnašus laikomos esminėmis sutarties sąlygomis (pvz., Prancūzijoje¹⁴ [7, p. 464; 11, p. 520–521; 14, p. 580; 21, p. 734; 22, p. 662; 26, p. 480, 485; 35, p. 383]). Taip pat paminėtina praktika, kai jungtinės veiklos sutarties esminėmis sąlygomis laikoma ne tik sutarties dalykas, dalyvių įnašai, bet ir susitarimas dėl bendrų reikalų tvarkymo [22, p. 657]. Autorės nuomone, Lietuvoje, įvertinant bendros veiklos institucinį pobūdį ir bendradarbiavimą, pagrįstą šalių kapitalu, bei įnašų tiesioginę sąsają su sutarties dalyku (bendra veikla), jungtinės veiklos sutarties esminės sąlygomis yra susitarimas dėl sutarties dalyko (bendros veiklos) ir partnerių įnašų (objekto) individualizavimo¹⁵. Įnašų dydis (vertė) nėra esminė sąlyga, nesusitarus dėl įnašų dydžio taikoma įstatyminė lygių įnašų prezumpcija. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika vystosi taip pat šia linkme, įnašai pripažįstami viena iš esminių partnerystės sutarties sąlygų [40–41].

Analizuojant partnerystės sutarties turinį ir įvertinant asociacijai būdingą tikslų ir interesų bendrumą, doktrinoje sprendžiama dėl šios sutarties kvalifikavimo vienašale ar atitinkamai sinalagmatine (dvišale) [dėl vienašalio pobūdžio žr. 21, p. 732, 734; 29, p. 199; dėl dvišalio pobūdžio žr.

¹⁴ Prancūzijoje bendradarbiavimas, nesant susitarimo dėl įnašų, nelaikomas partnerystės sutartimi. Tačiau vien įnašai savaime nelemia susitarimo kvalifikavimo partnerystėje.

¹³ Vokietijoje asmenų asociacija, siekianti bendrų tikslų, laikoma nekomercinės partnerystės sutartimi, jeigu šalys nepasirenka kitos partnerystės arba bendrovės formos. Komercinės partnerystės sutartis sudaryta, jeigu šalys susitarė dėl komercinės veiklos, veidamos firmos vardu. Galima teigti, kad Vokietijoje susitarimas dėl įnašų nėra esminė partnerystės sąlyga.

¹⁵ Atsižvelgiant į CK įtvirtintą jungtinės veiklos sutarties, nesukuriančios juridinio asmens, reglamentavimą, kuris iš esmės analogiškas Rusijos civilinio kodekso paprastos partnerystės nuostatomis (IV dalies 1041–1054 straipsniai), pažymėtina, kad daugelis rusų autorių susitarimą dėl įnašų į bendrą veiklą mano esant viena iš paprastos partnerystės sutarties esminių sąlygų.

22, p. 656; 26, p. 479; 36; 38, p. 27]¹⁶. Pagal šalių tarpusavio teisių ir pareigų pobūdį jungtinės veiklos sutarties šalių teisės ir pareigos nėra tiesiogiai priešpriešinės kitų dalyvių pareigoms (t.y. vienos šalies teisė neatitinka kitos šalies pareigos, ir *vice versa*), tačiau visos partnerystės sutarties šalys turi ir teisių, ir pareigų, šalių teisės ir pareigos skirtos bendram tikslui, dažnai dalyvių teisės ir pareigos identiškos. Jungtinės veiklos sutarties dvišalis pobūdis turėtų būti grindžiamas kiekvienos sutarties šalies turimomis atitinkamomis teisėmis ir pareigomis, skirtomis bendram tikslui, kitoms sutarties šalims, kiekvienos sutarties šalies, kaip kreditoriaus ir skolininko kitiems dalyviams, statusu, šalių teisių ir pareigų sąsaja. Jungtinės veiklos sutarties, kaip sinalagmatinės sutarties, savitumas tas, kad bendrų tikslų siekis turi reikšmingą įtaką dalyvių santykiams, pareigos siejamos ne su kiekvieno asmeninėmis priešpriešinėmis pareigomis, bet su pareigomis siekiant bendro rezultato. Autorės nuomone, kontinentinės Europos teismų praktika pagrįstai šią sutartį laiko dvišale [17, p. 20–21]¹⁷. Vokietijos teismai šią sutartį kvalifikuoja *sinalagmatine*, laikoma, jog dalyvių pareigos siejamos su bendrų tikslų pasiekimu, bet ne su atskirų dalyvių pareigomis. Prancūzijoje ši sutartis taip pat laikoma *sinalagmatine* sutartimi, pažymint, kad, skirtingai nuo kitų sutarčių, kurioms būdingi skirtingi šalių interesai, šiai sutarčiai būdingas interesų bendrumas. Nyder-

landų Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad komercinės partnerystės sutartis yra *sinalagmatinė*, kartu atkreipdamas dėmesį į tai, kad net ir tais atvejais, kai bendra veikla vykdoma nesukuriant juridinio asmens, kiekvieno dalyvio išpareigojimai yra prisiimami ne tik konkrečių dalyvių atžvilgiu, bet ir visos grupės. JAV teismų praktika paprastai remiasi organizacijos ir bendrų interesų doktrinomis.

Šis dvišalis sutarties pobūdis, pagrįstas bendru tikslu ir vienodais interesais, lemia savitą įprastų (bendrųjų) sutarties teisės principų ir nuostatų taikymą partnerystės sutarčiai, pavyzdžiui, dėl sutarties atlygintinumo. Pasiekus bendrą tikslą, visos sutarties šalys turi teisę į vienodą teisinį rezultatą. Taigi, nors jungtinės veiklos partnerio sutarties įvykdymas nėra priešpriešinis gaunant asmeninės naudos ar tam tikrų vertybių iš kito bendros veiklos partnerio ir kiekviena sutarties šalis neatitinka tradicinio kreditoriaus-skolininko statuso, tačiau sutarties atlygintinumas pasireiškia naudos gavimu bendrai naudojant visų dalyvių įnašus, gaunant naudos iš bendrų reikalų tvarkymo, kai juos tvarko ir kiti partneriai, taip pat dalyvių įnašais mainais į narystę bendroje veikloje, uždirbto bendro rezultato pasidalijimą [22, p. 657; 26, p. 479–480; 36].

Savitas jungtinės veiklos, kaip sinalagmatinės sutarties, pobūdis *inter alia* lemia sutarties šalių ribotas galimybes tarpusavio ginčams spręsti pasinaudoti teisinėmis gynybos priemonėmis išimtinai savo asmeniniais interesais, pavyzdžiui, ribota sutarties šalies teise į prievolės sustabdymą ar ribotas galimybes reikalauti prievolės įvykdymo natūra (pvz., Vokietijoje, kai bendra veikla

¹⁶ Sutarčių kvalifikavimas į dvišales ir vienašales taikomas pagal civilinės teisės tradicijos valstybėse pripažintą sampratą.

¹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos šiuo aspektu nepavyko rasti.

vykdoma daugiau kaip dviejų dalyvių, partneris neturi teisės atsisakyti daryti įnašų, jeigu pareigos sumokėti įnašus neįvykdo kitas sutarties dalyvis) [17, p. 20–21]. Siekiant išsaugoti susiformavusius santykius, pirmumas suteikiamas partnerystės sutarties tęstinumui, bet ne sutarčiai nutraukti ir išimtinai nukentėjusios šalies interesų apsaugai, dėl to šalių galimybės šią sutartį nutraukti dėl esminio pažeidimo taip pat yra ribotos (pvz., Anglijoje [23, p. 51–52], JAV [9, p. 91]).

Jungtinės veiklos sutartimi paprastai reguliuojami ne tik dalyvių tarpusavio, bet ir dalyvių bei komercinės partnerystės, kaip tam tikro bendros veiklos darinio, teisiniai santykiai. Ši sutartis taip pat yra priemonė numatytam rezultatui, bendram tikslui pasiekti [22, p. 656], santykiams su trečiaisiais asmenimis sureguliuoti, sutartims su trečiaisiais asmenimis, siekiant bendro tikslo, sudaryti [36]. Partnerių tarpusavio santykiai neapsiriboja įprastais kreditoriaus ir skolininko santykiais, o bendro tikslo siekimas asmenų grupėje veikiant bendrai lemia tiek sutartinį, tiek institucinį teisinių santykių pobūdį, kuris ypač išryškėja išviešintomis partnerystės formomis. Institucinis sutarties pobūdis atsiskleidžia organizaciniu vieningumu (pvz., priimant sprendimus ne bendru sutarimu, bet dalyvių balsų dauguma, dalyvių valdymo bei atstovavimo organizaciniais aspektais), kai kuriose valstybėse – specifiniu bendro turto nuosavybės režimu, bendros veiklos sutartinių santykių pasibaigimu, kai atliekama daug atskirai verslo organizacijai būdingų likvidavimo veiksmų (pvz., Vokietijoje, Anglijoje).

Šalių tarpusavio artimas, asmeninis, ypatingo pasitikėjimo ir dažniausiai ilga-

laikių santykių pobūdis lemia partnerystės sutarties kvalifikavimą pasitikėjimo (fiduciarine) sutartimi. Partnerystės teisinė prigimtis numato neribotą partnerių atsakomybę pagal bendras prievoles ir dalyvių fiduciarinius santykius (išvestiniai požymiai). Pagal sutarties sudarymo momentą jungtinės veiklos sutartis paprastai yra konsensualinė (pvz., Prancūzijoje [11, p. 540], Vokietijoje [15, p. 133], Lietuvoje [46], JAV [9, p. 5:8 str.]), *per contra*, Anglijoje – realinė [23, p. 32]. Pagal sutarties pagrindą (t. y. sutarties tiesioginį ir galutinį teisinį tikslą, objektyviąją reikšmę) jungtinės veiklos sutartis priskiriama prie sutarčių, skirtų atlikti tam tikrus darbus ar suteikti paslaugas [8, p. 395, 399, 402; 13, p. 424]. Pažymėtina, kad bendrų tikslų siekis numato partnerystės sutarties daugiašališkumo galimybę.

Išvados

1. Atsižvelgiant į teisinį subjektiškumą, komercinė partnerystė suprantama kaip sutarčių rūšis, turinti tam tikrą institucinį pobūdį, arba partnerystė, sukurianti įmonę, kuri gali turėti juridinio asmens teises arba būti laikoma kvazijuridiniu asmeniu.
2. Šiandienei komercinės partnerystės sutarčiai taikomi tradiciniai, istoriškai susiformavę partnerystės principai, t. y. sutarčių laisvės, reguliuojant partnerių tarpusavio santykius, *intuitus personae*, partnerių fiduciarinių pareigų, „atstovauja sau“ doktrina, neribota partnerių atsakomybė pagal bendras prievoles. Tačiau šių principų įgyvendinimas įvairiose valstybėse dėl jose

galiojančių teisės sistemų ypatumų ir partnerystės, kaip verslo formos, teisinio subjektiškumo turi savitumų.

3. Lietuvoje komercinė jungtinės veiklos sutartis yra konsensualinė, atlygintinė (ekvivalentė), pasitikėjimo (fiduciarinė), dvišalė ir, kai sutartyje dalyvauja daugiau kaip du partneriai, laikytina daugiašaliu sandoriu (CK 6.969 straipsnis). Pagal sutarties teisi-

nį tikslą jungtinės veiklos sutartis priskiriama prie sutarčių, skirtų atlikti tam tikrus darbus ar suteikti paslaugas.

Lietuvoje teisėti bendri tikslai ir vieno di interesai yra šią sutartį kvalifikuojantys požymiai. Jungtinės veiklos sutarties esminės sąlygos yra susitarimas dėl sutarties dalyko (bendros veiklos) ir partnerių įnašų (objekto) individualizavimo.

LITERATŪRA

Teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 33-1014.
2. 1985 m. liepos 25 d. Tarybos reglamentas (EEB) dėl Europos ekonominių interesų grupių (EEIG) Nr. 2137/85. *Official Journal L* 199/1; 31/07/1985 (specialusis leidimas, Nr.1, 30/12/2004).
3. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais), 2000 m. liepos 18 d., Nr. VIII-1864. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262.
4. Lietuvos Respublikos ūkinių bendrijų įstatymas. *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 112-4990.

Specialioji literatūra

5. Andenas, M.; Wooldridge, F. *European Comparative Company Law*. New York: Cambridge University Press, 2009.
6. Barrett, J. M.; Seago, E. *Partners and Partnerships Law and Taxation*. Vol. 1. Charlottesville, Virginia: The Michie, 1956.
7. Bell, J.; Boyron, S.; Whittaker, S. *Principles of French Law*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2008.
8. Брагинский, М. И. In Брагинский, М. И.; Витрянский, В. В. *Договорное право*. Книга первая. Общие положения. Москва: Статут, 2000.
9. Callison, J. W.; Sullivan, M. A. Current Through the September 2007 Supplement. *Partnership Law & Practice* (2007), Database. [Interaktyvus, žiūrėta 2008 m. birželio 30 d.]. Prieiga per

internetą: <<http://international.westlaw.com/search/>>.

10. Demott, D. A. Transatlantic Perspectives on Partnership Law and Instability. In Mccahery, Joseph A.; Raaijmakers, Theo; Vermeulen, Erik P. M. ed. *The Governance of Close Corporations and Partnerships: US and European Perspectives*. Oxford [etc.]: Oxford University Press, 2004.
11. Drury, R. R. Legal Structures of Small Businesses in France and England Compared // *International and Comparative Law Quarterly*. 1978, vol. 27. [Interaktyvus, žiūrėta 2008 m. rugsėjo 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.heinonline.org/HOL/PDF?handle=hein.journals/incolq27&collection=journals&id=516&print=42&ext=.pdf>>;
12. Europos Komisijos komunikatas Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui įgyvendinant Bendrijos Lisabonos programą: augimą ir užimtumą skatinanti šiuolaikiška mažų ir vidutinių įmonių politika. COM/2005/0551, 2005 m. lapkričio 10 d. [Interaktyvus, žiūrėta 2009 m. spalio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005DC0551:EN:NOT>>.
13. Foster, N. G.; Satish, S. *German Legal System & Laws*. Oxford: Oxford University Press, 2005.
14. Galvėnas, R. In *Civilinė teisė. Prievolių teisė: vadovėlis*. Trečioji laida. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006.
15. Goren, Simon L. *transl.* With an intruction. The German Civil Code, revised edition as amended

- 1 January 1992. Littleton Colorado: F. B. Rothman, 1994.
16. Gower, L. C. B. *Pollock on the Law of Partnership*. 15th ed. London: Stevens & Sons Limited, 1952.
 17. Heenen, J. Partnership and other personal associations for profit. French draft transl. by Turner D.; Bristow, J. In Conard, A., chief ed. chapter 1, Business and private organizations. *International Encyclopedia of Comparative Law*, Vol. 13. Tuebingen: J. C. B. Mohr; The Hague; Paris: Mouton, 1975.
 18. Henning, J. J. The Distribution of Estates of Insolvent Partnerships and Partners : A Comparative Overview of the History, Application and Transformation of the "Dual Priorities Rule". *International and Comparative Corporative Law Journal*. 2008, vol. 6, no. 3.
 19. Henning, J. J. The Origins of the Distinction Between Loan and Partnership Enshrined In, Partnership Act 1890. *Company Lawyer*. 2001, vol. 22(3), p. 77-78, [Interaktyvus, žiūrėta 2008 m. liepos 7 d.]. Prieiga per internetą: <http://international.westlaw.com/search/>.
 20. I'Anson Banks, R.C. *Lindley & Banks on Partnership*. 18th ed. London: Sweet & Maxwell, 2002.
 21. Иоффе О. С. Избранные труды. Том III. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2004.
 22. Ялицеев, И. В. Гражданское право: учебник / Под ред. А. П. Сергеева, Ю. К. Толстого. Том 2. Москва: Проспект, 2000.
 23. The Law Commission and Scottish Law Commission (LAW COM No. 283) (SCOT LAW COM No. 192). Partnership Law. Final Report. November 2003. [Interaktyvus, žiūrėta 2009 m. birželio 30 d.]. Prieiga per internetą <<http://www.lawcom.gov.uk/docs/lc283.pdf>>;
 24. Lutter, M. Limited Liability Companies and Private Companies. In Conard, A.; Vagts, D. ed. [et al.], *Business and private organizations. International Encyclopedia of Comparative Law*, Vol. 13, Part I. Tuebingen: J. C. B. Mohr; The Hague; Paris: Mouton, 1997.
 25. Marcinkevicius, L. Tarptautinės jungtinės veiklos samprata tarptautinėje privatinėje teisėje. *Jurisprudencija*. Mokslo darbai. 2007, Nr. 11 (101), p. 91–97.
 26. Масляев, А. И. In Калпин А. Г. *Гражданское право: учебник / Министерство образования Российской Федерации. Московская государственная юридическая академия. Том 2. Москва : Юристъ, 2000;*
 27. Maurice, J. M. New Personal Limited Liability Shield for General Partners: But Not all Partners are Treated the Same. *Gonz. L. Rev.* 2007-2008, vol. 43. [Interaktyvus, žiūrėta 2008 m. birželio 30 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.heinonline.org/HOL/PDF?handle=hein.journals/gonlr43&collection=journals&id=375&print=22&ext=.pdf>>;
 28. Mechem, F. *Elements partnership*. 2nd ed. Chicago: Callagan and Company, 1920, p. xxiii. Pastarasis autorius cituoja Mitchell, W. Early Forms of Partnership. In *Select Essays in Anglo-American Legal History*, vol. 3.
 29. Mikelėnas, V. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. Pirmas tomas. Vilnius: Justitia, 2003.
 30. Nekrošius, I; Nekrošius, V.; Vėlyvis, S. *Romėnų teisė*. Antras leidimas. Vilnius: Justitia, 1999.
 31. Победоносцев, К. П. *Курс гражданского права / Под ред. и с предисловием В. А. Томсинова; Московский государственный университет. Юридический факультет. Т. 3. Москва: Зерцало, 2003.*
 32. Raaijmakers, T. The Reform Agenda for Partnerships and Closely Held Companies in the Netherlands and the European Union. In *Mccahery, J. A.; Raaijmakers, T.; Vermeulen, E. P. M. ed.; The Governance of Close Corporations and Partnerships: US and European Perspectives*. Oxford [etc.]: Oxford University Press, 2004.
 33. Randazzo, S. The Nature of Partnership in Roman Law. *Australian Journal of Legal History*. 2005, vol. 9; [Interaktyvus, žiūrėta 2008 m. rugšėjo 10 d.]. Prieiga per internetą <http://www.heinonline.org/HOL/Index?index=alpha/D_journals&collection=journals>.
 34. Ribbens, D. S. *The Personal, Fiduciary Character of Members' Inter Se Relations In the Incorporated Partnership: a Historical and Comparative Analysis with Particular Reference to English, American, German, Scottish and South African Law*. Johannesburg; Cape Town: Lex Patria, 1988.
 35. Ромашко, А. Р.; Крылова З. Г.; Гуреев, В. И. In *Российское гражданское право : учебник / Под ред. З. Г. Крыловой, Э. П. Гаврилова. Москва : Центр ЮрИнфоР, 2001.*

36. Савельев, А. Б. Отдельные вопросы договора простого товарищества. Сб. материалов межрегиональной научно-практической конференции, посвященной 35-летию Института (филиала) МГЮА в г. Кирове: В 2 ч. Ч. 2, 2006; [Interaktyvus, žiūrėta 2010 m. sausio 12 d.]. Prieiga per internetą <http://pda.kirov.arbitr.ru/press/press_self/247.html>ю
37. Strahan, A. J.; Oldham, N. H.; Hanbury, H. G. *Law of Partnership*. 6th ed. London: Sweet & Maxwell, 1944.
38. Суханов Е. А. In *Гражданское право: учебник / отв. ред. Е. А. Суханов; Московский государственный университет им. М. В. Ломоносова. Т. III. Москва : Волтерс Клувер, 2007.*
39. Vermeulen, E. P. M. *The Evolution of Legal Business Forms in Europe and the United States: Venture Capital, Joint Venture and Partnership Structures*. The Hague [etc.] : Kluwer Law International, cop., 2003.

Praktinė medžiaga

40. LAT 2008 m. liepos 8 d. nutartis civ. b. 3K-3-378/2008, *R. U. v. S.K.*
41. LAT 2008 m. birželio 16 d. nutartis civ. b. 3K-3-329/2008, *UAB „Vilsarma“ v. UAB „Fragrances International“*.
42. LAT 2005 m. kovo 7 d. nutartis civ. b. Nr. 3K-3-127/2005, *UAB „Vengrobalt-K“ v. UAB „Volutas“*; LAT 2002 m. rugsėjo 11 d. nutartis civ. b. Nr. 3K-3-983/2002, *UAB „Vengrobalt-K“ v. UAB „Ramunė“*.
43. LAT 2004 m. balandžio 26 d. nutartis civ. b. Nr. 3K-3-288/2004, *V. G. v. A. L.*
44. LAT 2003 m. birželio 9 d. nutartis civ. b. 3K-3-662/2003, *J. G. v. J. D. firma „Marmantas“*.
45. LAT 2002 m. gegužės 13 d. nutartis civ. b. Nr. 3K-3-715/2002, *A. M., S. M. v. I. Z., J. Z., UAB „Vedrana“*.

CONCEPTION AND LEGAL NATURE OF COMMERCIAL PARTNERSHIP AGREEMENT

Lina Mikalonienė

S u m m a r y

When selecting a legal form for business organization limited liability is currently the predominant feature for the investors, therefore different forms of legal structures with limited liability have received the most scholarly attention. In some countries, however, small business sector prefers doing business via a partnership, which is traditionally considered to be based on the freedom of contracts. Some closely held companies also transform partnership-type principles to internal relations of their owners. Considering significance of small and medium-sized business sector in the economy and the European Commission's commitment to small enterprises, as well as its influence to the closely held companies, this article develops understanding and the main features of partnership, as an external business as-

sociation. The modern law retains the core principles of traditional partnership, e.g. application of *Intuitus Personae* principle, partners' fiduciary duties, „self representation“ doctrine, contractual flexibility *inter se*, partners' unlimited liability. Nevertheless, different emphasis is made on the essential conditions and the features of the partnership agreement, its classification in the general system of contracts by the various countries' legislation, doctrine and jurisprudence. Partnership's entity or aggregate status also contributes in modification of traditionally developed principles. Understanding of the partnership arrangement is crucial, as even unintentionally created partnership *inter se* may lead to unlimited liability towards the business' creditors, all partners *in solidum*.

Įteikta 2010 m. vasario 1 d.

Priimta publikuoti 2010 m. balandžio 7 d.